

Професор Никола Георгиев ни разхождаше не само в необятното междутекстово пространство на литературата. Той ни потапяше във времето на България, в нейната култура и хуманитарни науки, и винаги ги намираше в теоретическите и историческите „извивки“ на света. Правеше го така, както се потапя изискана писалка в мастилница. Неговото текстово пространство е грамадно, препълнено е със знание за литературна теория и с познание за литературна история. То изисква безкрайно прелистване и осмисляне на хиляди страници култура, в които няма напрежение между теория и история. Чест прави на издателство „Изток – Запад“ и съставителите Сава Славчев и Бойко Пенчев, че успяха да издадат голяма част от внушителното научно наследство на Никола Георгиев в три тома: „Питания и изпитания“, „Литературни похождения“ и

„Литературоведският Вавилон“. Сигурното е, че от тях ще черпят поколения хуманитаристи, които ще изживеят своите питания и изпитания, и може би с негова помощ ще преминават по-уверено през „Божията врата“ * на литературата и Вавилонската кула от „объркани“ езици.

Затова минало време за професор Никола Георгиев е крайно неподходящо. Неговите книги са в безкрайното време на литературата, културата и науката. Според мен това ще важи особено за бъдещите литератори, на които той е посветил своята студия „Женитбата на литературата със света“ така: „На тези, които искат да станат български литературоведи, а не литературоведи от български произход“ **. Няма как да мислиш за „световните работи“ като световна литература, световна политика, световни медии, ако си се откъснал от собствената си култура, ако си дърво без корен. И в „литературоведския Вавилон“ е като в Библията – „всеки според езика си, според племето си, в народите си“***.

Никола Георгиев не се колебаеше да влиза в тежък спор с всякакви прорицателства, чиято цел е да предизвикват, но не и да вървят от познание към познание. Но тази силно изразявана непримиримост в научен или в обществен спор при него винаги се съчетава с едно добродетелно отношение към способността да търсиш разумното – рационално и спокойно. Интелектуално благо е, когато след добре и точно подредени академични представи и теории прочетеш негова констатация само в няколко думи: „Комай не е така“. Или когато прочетеш негова бележка на ръкописен текст с възклицанието „Бря!“ или самолюбиво приемеш негова скромно поднесена отметка за оценка: „Добре, че отваряте дума за Чудомир“. После трябва да разбереш, че „отварям дума“ за него е само началото и благородно подсещане, че би искал още, а не само заприказване.

Пространството на професор Никола Георгиев, който се гордееше, че е четвърто поколение учител, стои самотно в мащабността си и няма как да е другояче. Не само в книгите си или в университетската аудитория, но и в най-обикновен разговор, той винаги намираше доказателството, примера, сравнението или алтернативата. При това го правеше изненадващо и непринудено. Всъщност обикновени разговори с Никола Георгиев няма. Темите в тях винаги намират потвърждение от литературата и историята и всякога са в някакъв философски контекст, независимо дали става дума за култура, политика, изкуство, журналистика. Само в такъв разговор може да усетиш как се мачат всевъзможни канонизирани представи и стереотипи, но настоятелно се покровителстват другомислието и свободата на избора. „Преподавателят помага, споделя, но не натрапва“, казваше учителят Никола Георгиев.

Да разговаряш с него бе изпитание, но не и изпит, бе премеждие и питания за интелект, култура и способност за деликатна ирония и самоирония. Щастливците, които са го преживели, няма как да не продължат мълчаливия си диалог с него и след като са надмогнали хуманитаристичните си похождения. Сава Славчев го е изразил така: „Чутовен размах и дълбочина, поднесени с лекота“.

Никола Георгиев имаше особено отношение към самотата. Той я разбираше като вид свобода, така както е възпявана от Яворов. За него тя не е мъчителна или вредна при едно условие – човек не губи независимостта и самостоятелността си. И това е онова състояние, за което той по друг повод ще определи като „драматична алтернатива между опиянението на силата и горчивината на слабостта“.

Някак самотно, но окуражаващо звучи неговата бележка: „Добре, че отваряте дума за Чудомир“. Така, както някой някога, без да стои пред драматична алтернатива между опиянението на силата и горчивината на слабостта, ще напише: „Добре, че отваряте дума за Никола Георгиев“. И това ще е само началото на пътешествие из литературата в пространството на един аристократ на духа – професор Никола Георгиев.

Симеон Василев

[Списание „Ново време“, Брой 8-9-10, август-октомври 2019](#)